

ДЗЯЦІНСТВА І ЮНАЦТВА М. Ц. ЛЫНЬКОВА

У вёсцы Зазыбы, непадалёку ад Крынк, 30 лістапада 1898 года ў сялян Ціхана Васільевіча і Алены Емяльянайны Лыньковых нарадзіўся сын Міхась. Аднак не толькі лёзененцы, але і рагачоўцы лічачь пісъменніка сваім земляком, бо, дзіцячы і юнацкі гады, станаўленне асобы і пачатак літаратурнай дзеянасці яго праходзілі менавіта на Рагачоўшчыне.

Бацька працаў рабочым-чыгуначнікам, пераїзджаў у пошуках работы з месца на месца. Толькі зімой 1907 года сям'я Лыньковых пасялілася на "дзвесце" трываццяці вясіце" ў "буды" (так называлі чыгуначную прыбудову тыпу звычайнай драўлянай хаты) паблізу Старага Сяла.

Міхась быў старшым у сям'і. Вучыцца будучы пісъменнік пачаў у мясцовай школе, якую ён скончыў у 1910 годзе, атрымаўшы ў якасці ўзнагароды за добрую вучобу книгу М.В.Гоголя "Вечары на хутары паблізу Дзікінкі". Па прапанове настаўніка Кірылы Пятровіча Бечына бацькі пасылаў Міхася ў "двуягласна вучылішча" пры Рагачоўскай настаўніцкай семінары. А ўвесені 1913 года ён вытрымаў экзамены ў ту ж семінарію.

Сябра пісъменніка па семінары Міхася Якаўлевіч Новікаў успамінаў:

"Хоць Рагачоу дзяялаць існувалі павятовымі горадам, аднак там быў рэальнее вучылішча, жаночая гімназія, вышайшая пачатковая вучылішча, настаўніцкая семінары, драматичны тэатр, што па тым часе не так ужо і мала.

З прычыны таго, што ў семінары вы-

давалася стыпендыя 180 рублёў на год (па 15 рублёў на месец) пастуці сюды было вельмі цяжка. На 30 месцаў штогод падавалася па 200—250 заяў. Шмат хто паступаў па 3-4 разы. А тому вучні ў групе падзяліліся на вялікіх і малагодак. Лынькоў і я паступілі, калі нам было па 13 з пяці годамі.

З другога паўгоддзя першага класа Лынькоў не атрымаў стыпендыі, а таму вымушаны быў кожны тыдзень хадзіць дадому за 15 вёрст. У час каникул, ды і ў сярэдзіне зімы, падзяліліся на чыгуначныя паветы на месца бейз рускай арміі з полчишчамі Напалеона. Потым нам пропанавалі напісаць сачыненне на тэму "Паезда ў Навасёлкі". Сачыненне М. Лынькова было самое лепшае. Яго адбрыла дырэкцыя, прачынілі ўсім семінарыстам і паслалі пачынцу Віленскай вучэбнай акругі. Ен ацаніў сачыненне самым высокім балам (5+) і пахваліў аўтара".

У лютым 1913 года Міхась скончыў семінарыю, атрымаў прызначэнне на пасаду настаўніка ў Ліпніцкую земскую школу (Буда-Кашалёўскі раён). Вёў заняткі ў школе адзін у чатырох групах (цяпер сказаці б у чатырох класах), вядзіў і даставаў кнігі. Арганізаваў першы ў вёсцы кауператыв, ездзіў за пасыпкамі кілеметрамі сам за таварамі, за плугамі, сярпамі ў горад і сам, пакуль не падвучыў сабе замену, быў загадыкам і прадаўцом, як тады гаварылі, сядзельцам крамы, у летнія месяцы.

У час грамадзянскай вайны Міхась

род нас мяккім характарам, а таму да яго заўсёды цягнуліся ўсе аднакласнікі".

Аб выключных здольнасцях Міхася Лынькова прыгадвае другі аднакласнік, Камісарапав Павел Лук'янавіч: "У настаўніцкую семінарыю паступалі ўвогуле здольныя, прыгнаны да ведаў сялянскія дзецы. Міхась вылучаўся сярод нас. Быў ён першым вучнем у класе. Вельмі любіў маастацкую літаратуру, кнігі чытаў запоем.

У 1913 годзе за кошт семінарыі была арганізавана экспкурсія ў вёску Навасёлкі—Салтанаку Быхаўскага павета на месца бейз рускай арміі з полчишчамі Напалеона. Потым нам пропанавалі напісаць сачыненне на тэму "Паезда ў Навасёлкі". Сачыненне М. Лынькова было самое лепшае. Яго адбрыла дырэкцыя, прачынілі ўсім семінарыстам і паслалі пачынцу Віленскай вучэбнай акругі. Ен ацаніў сачыненне самым высокім балам (5+) і пахваліў аўтара".

У лютым 1913 года Міхась скончыў семінарыю, атрымаў прызначэнне на пасаду настаўніка ў Ліпніцкую земскую школу (Буда-Кашалёўскі раён). Вёў заняткі ў школе адзін у чатырох групах (цяпер сказаці б у чатырох класах), вядзіў і даставаў кнігі. Арганізаваў першы ў вёсцы кауператыв, ездзіў за пасыпкамі кілеметрамі сам за таварамі, за плугамі, сярпамі ў горад і сам, пакуль не падвучыў сабе замену, быў загадыкам і прадаўцом, як тады гаварылі, сядзельцам крамы, у летнія месяцы.

У час грамадзянскай вайны Міхась

Лынькоў спачатку быў у партызанскаім атрадзе, дзейнічай супраць кайзеравіцкіх захопнікаў. Потым з лета 1919 года — у Чырвонай Арміі. Удзельнічай у баях з белапалякамі, у паходзе на Варшаву...

А на Рагачоўшчыне лёс бацькоў у гады грамадзянскай вайны склаўся трагічна. Вось што гаварыла меншая сястра пісъменніка Ганна Ціханавіч: "У 1920 годзе не стала бацькі. Ноччу пайшоў правяраць чыгуунку. Непадалёку ад моста на рэйках ляжала шмат шплалаў. Хтосьці нацягаў іх, магчыма, белья, магчыма "зялёнія" (так звалі ў нас тых, хто хаваўся ў лесе ад мабілізацыі). Бацька ведаў: вось-вось павінен прыідуць кур'ерскі цягнік. Крушэнне непазбежнае. Догэа не думаючы, узяўся сцягаць шпалы і скідаць іх пад адхон. І толькі сцягнуў апошнюю шпалу — убачыў кур'ерскі. Праймаўшы ён, а бацька сеў на шпалу, абцёр далонню ўспацелы твар і з палёгкай уздыхнёў. Колкі ён адпачываў, невядома. Прышоў дадому, расказаў пра здарэнне. Эта было ў суботу, у дзень, калі бацька грэб лазню, каб уся сям'я магла памыцца. Але ў гэты раз ён не пайшоў у лазню. Залез на гарячую печ ды так і не злез да раницы. Паклікалі доктара з Рагачова, але ўжо было позна ратаваць. Ноччу бацькі не стала. Мы ніколі не бачылі яго хворым, заўсёды ён быў бадзёры і моцны.

У. БАНДАРЭНКА.

(Заканчэнне будзе).

Наши славутыя земляки

ДЗЯЦІНСТВА І ЮНАЦТВА М. Ц. ЛЫНЬКОВА

(Заканчэнне. Пачатак у нумары 80).

У ававязак маці, якая працаўала вартаўніком на пераїздзе, уваходзіла насыць рапарт, чыгуначнага майстра са Старага Сяла на станцыю Рагачоў. Кожны дзень туды і школе, а ў цёплыя вясновы дні ўсе мы назад, калі цягніком, а калі пехатою, бо расклад руху паяздоў увесь час парушаўся — ішла ж грамадзянская вайна...

Ранкам маці падоіць карову, ўсё малако ў ды на плечы. Здасць рапарт, а сама лад".

На перон да вагонаў, у якіх ехалі чырвонаармейцы. На малако выменьвала хлеб, а янаўна, пaeхала ў Магілёў афармляць ён розны: і з грэчкі, і з ячменю, і аўсяны пенсію, купіць што-небудзь з адзення. напалову з мякінай, калючы. Цяжка было Напакавала вялікі клунак. Ездзіў шчаслівая ўсім у той час, але дзяяючы клопатам дадому, радуецца: хутка паедзем да маці, мы не галадалі. А калі паспела бульба-скарасцелка, і зусім добра стала. Ды зноў бяды: солі няма і не купіць.

А вось і радасць: ад Мішы прыйшло пісъмо, у якім ён паведамляе аб хуткай дэмабілізацыі.

Просіць яшчэ крыху паярпець, саскочыла з клункам, стукнулася спіною каб потым клопаты аб сям'і ўзяць на сябе, арэйкі, падножкай паягнула клунак, а Улетку 1922 года Міша прыхеадзіў дадому са разам з ім і жанчынай. Коламі вагона па-шпіталі, дзе лячыўся ад тыфу. Не доўгая раніла. Паравоз спынілі, паярпець шаціў.

Засталася і гэта бяды перажытай.

Міша пaeхала ў Рагачоў і атрымаў прызначэнне ў

сямігадовую школу мястэчка Свержань."

Фёдар Лаўрэнцьевіч Бычынскі, былы

чыгуначнага майстру, вершы ў газету "Камуніст", на

адстайцы ўспамінаў:

"Я быў вучнем пяцага класа, калі да нас

у падводу, а ранкам з Ганнай пaeхала ў Ра-

школу прыхеадзіў малады настаўнік у чырво-

наармейскім абмундзіраванні Міхась Ціхан-

авіч Лынькоў. Строгі і патрабавальны,

скүпы на павышаныя адзнакі, ён адразу за-

вяявіў насыць сімпаты. Мы палюбілі

Міхася гілках побач з мужам. Галасілі бабы над

Ціханавіча за справядлівасць, павагу да труною нябожчыцы, прарочылі дзеяю-

щы на нас, вучняў. Тады не хапала падручнікаў, жабрацтва. Толькі яны памыліліся.

На сані пагрузілі невялікі набытак, засташоўшыся ад бацькоў: паклалі падсвінкаў, зазаду прывязалі двух кароў. Дзяцей ухуталі цяпляй, размясцілі паміж хатніх рэчэй. Уехалі ў Старае Сяло. На вуліцы стаялі сяляне, іх дзецы. Жанчыны цяжка ўзыхалі, ківалі, развітваючыся, галовамі, некаторыя выціралі вочы. І вось хаты засталіся недзе ззаду, дарога пайшла лесам. К вечару прыхеадзілі да Дняпра. А вось і Свержань сустракаўся Лыньковымі звяглом у воках. Тут яны

пражылі да весені 1925 года.

Пасялілася сям'я ў двухпавярховы будынак,

які да рэвалюцыі належалі нейкаму лесапрамыслоўцу.

У ім былі два класныя пакоі,

і настаўніцкая. Міхась заняў два пакоі,

побач пярэдняя, кухня, веранды.

Адбылася першая сямейная нарада, на

якой размэркалі ававязакі.

Ганне, як адзінай жанчыне ў "камуне", а было той жанчыні

— ўсяго 11 гадкоў, даручылі гатаваць сірвэту, даіць кароў, мыць бляізну, падлогу.

Грыша (а было яму 14) павінен быў паіць і

карміць кароў і свіней, прыносіць на кухню

дрэві, ваду, дапамагаць Ганне. Коля быў

зусім малы, а пра Міхася не гаварылася:

ведалі, "нemалы груз" узваліў старэйшы брат

сабе на плечы, стаўшы бацькам траіх дзея-

цей. Прыхеадлі да мішы ў бальніцу. Яна

прасілася купіць валёнкі, бо параненая нога

будзе баяцца холаду. Доктар паіраў ку-

піць партвейн. Віно і таго-сяго з я

Міша занёс у бальніцу. Развіталіся, па-

бяцашы назаўтра прывезці Ганну, бо

мішы казала, што ёй сумна і няхай бы са-

мая малодшая дачука пабыла з ёю. Ужо

ў Старым Сяле наняў Міхась Ціханаві-

чы

форму на цывільны касцюм.

У маі 1925 года акруговы камітэт Кампар-

ты Беларусі накіраваў актыўнага селькора

М. Ц. Лынькова, які пасылаў цікавыя карэ-

пандэнцыі, вершы ў газету "Камуніст", на

працу ў рэдакцыю той жа газеты. Ен стаў

сакратаром рэдакцыі.

Міхась Ціханавіч прыхеадзіў у Бабруйск, а за

старшага ў Свержані засталіся Грыша.

Пе-рад пачаткам навучальнага года старэйшы

брать прыхеадзіў да малых, каб прадаць гаспадарку і назаўсёды пакінуць Рагачоўшчыну.

"Камуна" стала жыць у Бабруйску.

У. БАНДАРЭНКА.